

Midsommar. break up-movie med kræftkalas, syretrip og aktiv dødshjælp

Af **Peter Raagaard**

jul 27, 2019

Ari Asters nye film, *Midsommar*, er en blændende smukt fotograferet folk horror-film sat i de dybe svenske skove. Filmen vil helt sikkert dele vandene efter instruktørens forrygende debutfilm *Hereditary*, men tager man dens præmis til sig, bliver man suget ind i et to en halv times hypnotisk syretrip og visuel rutchebanetur, der bedst kan betegnes som en blanding af *Alice in Wonderland*, *The Wicker Man* (1973) og *The Texas Chainsaw Massacre* (1974) tilsat majstang og folkedans.

Sidste år bragede Ari Aster igennem med sin meget roste debutfilm *Hereditary*. Filmen videreførte klassiske traditioner fra 70'ernes okkulte gysere og tilførte genren en kompleksitet med sine mangetydige billedkompositioner og intense karakterskuespil fra bl.a. Toni Collette og Gabriel Byrne. Det er lidt overraskende, at hans næste værk *Midsommar* kommer så relativt kort tid efter, endda med en film, der også hører hjemme i horrorgenren. Denne gang er der dog tale om en anden undergenre, nemlig såkaldt folk horror.

Denne term bruges som fællesbetegnelse for en række primært britisk producerede film og tv-produktioner fra 1970'erne, med trilogien *The Witchfinder General* (1968), *The Blood on Satan's Claw* (1971) og Robin Hardys *The Wicker Man* (1973) som hovedværkerne (Scovell, 2017, s. 7). Med baggrund i folkloristisk materiale foregår folk horror i øde, landlige områder og omhandler hedenske kulte og okkulte ritualer som udefrakommende fremmede trækkes ind i. I modsætning til megen konventionel horror beror genren ikke på pludselige chok eller det overnaturlige. Dens kendetegn er atmosfære og et langsomt, krybende plot, som leder op til en voldsom konklusion. Folk horror kan derfor nærmest virke poetisk, domineret af panoreringer og supertotalindstillinger ud over marker og skove. Beskrivelser af *The Wicker Man* påpeger da også, at den, indtil afslutningen, minder mere om en blanding af krimi og musical end en egentlig gysere (Se fx Smith, 2010, s. 87-120).

I 10'erne er der sket en genoplivning af folk horror med bl.a. Ben Wheatleys *Kill List* og *A Field in England* samt Netflix-filmene *The Ritual* og *Apostle*. Disse fire film har hver deres eget, mere

brutale tag på genren. Det bedste eksempel på rendyrket folk horror-revival, som følger den ovennævnte formel, er nok amerikanske Robert Eggers' stemningsfulde *The Witch* fra 2015.

Til kræftkalas i et solbeskinnet helvede

Akkurat som *Hereditary* tager *Midsommar* udgangspunkt i en familietragedie. Hovedpersonen Dani (Florence Pugh) mister på tragisk vis sin familie og går i sort. Hendes fraværende kæreste Christian (Jack Reynor) har længe ønsket at slå op, men bliver i forholdet af ren medlidenhed. Da Christian og hans antropologistuderende kammerater af deres ven Pelle (Vilhelm Blomgren) inviteres med til en solhvervsfestival i Sverige for at studere folkeskikke, følger hun til deres ikke udelte begejstring med.

Filmens prolog, som omhandler Danis tragedie, er holdt i den samme mørke, klaustrofobiske stil, der dominerede *Hereditary*. Den knugende følelsesmæssige afstand, som hersker mellem hende og Christian tydeliggøres, når de afbildes sammen i dunkle, vagt oplyste rum.

Da gruppen ankommer til Sverige, ændres stilen fuldstændig til strålende solbeskinnede total- og supertotalindstillinger ud over omgivelser, der nærmest virker som en levende turistbrochure for en slags Pippi Langstrømpe-øko-kollektiv, hvis beboere alle går klædt i hvide folkedragter. Der er dermed tale om et radikalt stilistisk brud i forhold til *Hereditary*. Dette får dog ikke filmen til at tabe sin subtilitet. Hvor mørke skaber en forventning om noget skræmmende, tjener solskin derimod til at øge overraskelsen ved voldelige begivenheder og gøre dem ekstra chokerende. Det har man for nylig set i Isabella Eklöfs *Holiday* (2018) og ikke mindst i en klassiker som Tobe Hoopers *The Texas Chainsaw Massacre* (fig. 1).

Fig. 1: I modsætning til *Hereditary* foregår *Midsommar* i strålende solskin i en slags grotesk eventyrland. Det gør de voldsomme scener endnu mere chokerende.

Landskabet bliver derfor et aktivt element, der lægger grunden til mistanke og spænding om, hvad der skal ske. Hårga i Hälsingland er simpelthen for Carl Larsson-idyllisk, og dets beboere alt for tuttenuttede og søde til at have reelle hensigter. Samtidig er settingen med til at skabe en stemning af noget fantastisk. Hvor *Hereditary* handlede om overnaturlige kræfters ødelæggende indgriben i en families dagligliv, skabes der i *Midsommar* en ramme, hvor eventyret hersker, og helt andre regler styrer (fig. 2).

Fig. 2: En af præmisserne for genren folk horror er, hvordan fremmede lokkes til afsides, på overfladen idylliske lokalsamfund. Beboerne i Hårga er simpelthen for pittoreske til at have rent mel i posen. Hvad kan de tænkes at skjule? I øvrigt eksisterer der virkelig en landsby med navnet Hårga i Hälsingland. Det vides ikke, hvordan midsommer fejres der.

Neurotikerer, vatpikken, narren og kynikerer – hvem dør først?

Det, der gjorde *Hereditary* så medrivende, var at den både var en familietragedie og en gyser. Hovedkaraktererne var sympatiske, og filmens langsomme tempo gav rig lejlighed til at leve ind sig i deres sorg og lide med familien, mens de hver især gled mod deres uafvendelige skæbne, som derfor også kun blev endnu mere ond.

I *Midsommar* er det derimod alene engelske Florence Pughs skuespillerpræstation som Dani, der er centrum for vores indlevelse. Hun har endnu en relativt kort karriere bag sig, men har formået at markere sig i fx *The Falling* og TV-serien *The Little drummer girl*. I rollen som Dani klarer hun måske ikke en amerikansk accent så godt. Det opvejes til gengæld af det store register af følelser, hun formår at udtrykke da figuren udvikler sig fra depressiv magtesløshed og kæresteafhængighed over rædsel og chok til overvindelse af sit traume og – på bizar vis – at have fundet et hjem og en ny familie.

Irske Jack Reynor, også et relativt nyt navn, viser Christians ambivalens i helst at ville ud af forholdet, men samtidig føle sig bundet af en pligt til at vise en omsorg, han ikke er i stand til at give. Da tingene udvikler sig, forvandles hans karakter til en komisk udstilling af forceret maskulinitet og total forvirring, hvad der gør, at man sagtens under ham hans grufulde skæbne (fig. 3).

Fig. 3: Florence Pugh og Jack Reynor er endnu relativt ubeskrevne blade. Hendes præstation som Dani bærer filmen oppe og lover godt for fremtiden. Jack Reynor leverer en glimrende præstation i maskulint forfald som den fraværende kæreste Christian.

Christians studiekammerater er næsten endimensionelle. Josh (William Jackson Harper) er kynikeren, der kun er interesseret i materiale til sin afhandling, og Mark (Will Poulter) er klicheen om en brovtende amerikansk turist; elefanten i en glasbutik, som fornærmer alle, da han urinerer op ad landsbyens hellige træ og ellers kun tænker på at knalde svenske piger. Sådanne stereotyper giver kun lejlighed til overfladisk indlevelse. De er fast del af de fleste gysere med det ene formål at blive slået ihjel. Samtidig tilfører de filmen en humoristisk vinkel, som skaber en kontrast til rædslerne.

Pelle er den eneste, som viser ægte omsorg for Dani. Med undtagelse af ham er de svenske biroller næsten alle anonyme. Et af de grundlæggende træk ved folk horror er, at det er menneske mod mennesker. Kernen i genren er moderne, urbane menneskers konfrontation med et ruralt kollektiv eller kult, hvor der hersker anderledes, arkaiske normer for det normale (Scovell, s. 17-18). Svenskerne er derfor ikke andet ud over deres roller: et ældre par, landbyældsten, ypperstepræstinden og fristende unge piger. Denne anonymitet giver dem en uudgrundelighed og gådefuldhed, som er central for filmen (fig. 4).

Fig. 4: Da de andre amerikanere lader Dani i stikken, drager beboerne i Hårga omsorg for hende. Her er alle følelser fælles, og ingen får lov at være alene med sin smerte.

”Velkommen hjem”: Til syretrip, folkedansermarathon og menneskeofring

Midsommar er næsten to en halv time lang. Plottet udfoldes langsomt, i et såkaldt slow burn. En essentiel ting, er hvordan karakterernes – og dermed tilskuerens – perspektiver langsomt forandres, efterhånden som de føres ind i Hårgas forvrængede, rustikke eventyrland.

For det hele er skævt: Det vises allerede i starten på vej mod målet, da kameraet tilter 180 grader og viser bilen med de intetanende ”gæster”, Pelle har lokket med sig, på hovedet. Mere konkret er husene i Hårga bygget vinde og skæve, og de fire amerikanere er snart lige så ”skæve” af de psykedeliske urteafkog, der serveres.

Filmens første halvdel myldrer desuden med foregreb og små varsler om, hvad der senere vil ske. Hvorfor siger landsbyældsten ”velkommen hjem” til Dani, hvad gemmer der sig inde i den mystiske gule pyramide længst borte mod skoven, som omslutter landsbyen, og hvad skal bjørnen, der står i et bur, bruges til? Hver af de solbeskinnede supertotalindstillinger ud over landsbyen myldrer af liv og tvinger blikket til at følge godt med i jagt på spor, ligesom den seksuelt eksplicitte almuekunst, der pryder husenes vægge (fig. 5 og fig. 6).

Fig. 5: ”It’s a bear.” Ligesom *Hereditary* er *Midsommar* fyldt med urovækkende spor og foregreb, der fanger øjet. Med en parafrase over Tjekhov: ”Når der vises en bjørn i et bur, skal den bruges igen senere.” Måske er det også et lille, indforstået nik til Nicolas Cage i det mislykkede remake af *The Wicker Man*. Den kan i øvrigt købes som merchandisefigur.

Fig. 6: Det samme gælder med den almuekunst, der pryder husene. Her et lille varsel, om de ritualer, der udføres i Hårga.

Ligesom *Hereditary* indeholder *Midsommar* voldsomme blodsudgydelser og lemlæstelser, men serveret i korte, afmålte portioner, hvorfor virkningen bliver så meget mere chokerende.

Vendepunktet for gæsterne er mødet med Hårgas temmelig kontante ældrepleje. Livet er inddelt i fire cykler á 18 år. Man bliver 72 – ikke ældre. Roy Anderssons *Sange fra anden sal*, som Aster har nævnt som inspiration, dukker op in mente.

Herefter udvikler tingene sig hen mod det uundgåelige. En chokeret Dani vil hjem, men Christian og Josh lokkes til at blive med løfte om materiale til deres afhandling og lader hende i stikken. Med dem etableret som dumme svin, bliver det så meget lettere at følge sympati for Dani, der til gengæld overøses med omsorg af Hårgas medlemmer.

Forvrængningen fortsætter gennem resten af filmen. Set gennem Danis øjne kommer Hårga til at virke mere og mere sympatisk og tillidsvækkende. Her hersker et fællesskab fuldt af kærlighed: Man deler alt, og ingen får lov at være alene med sin smerte. Græder én, græder alle med. Følelser og intuition vurderes over logik, og landsbyens orakel er et vanskabt barn, "upåvirket af kognition", som landsbyældsten forklarer.

En efter en, "forsvinder" de andre gæster, og kun Dani og Christian er tilbage. Deres baner kontrasteres sideløbende, da de hver især ender som centrum for kultens ritualer. Men hvor hendes bane i Hårga er opadgående, som genstand for det samlede fællesskabs fejring, ender han som en karikatur på påtaget amerikansk macho-maskulinitet.

Som tilskuer gnider man sig derfor i hænderne, da Dani i filmens afslutning tager en grusom afsked med Christian. Hun har overvundet sit traume og kan smile et ægte smil for første gang i lang tid (fig. 7).

Fig. 7: *Midsommar* er to en halv times slow burn. Lidt efter lidt afsløres det mørke, der gemmer sig bag landsbyens solbeskinnede ydre.

Midsommar. Carl Larsson møder Leni Riefenstahl, med Leatherface som forlover

Som skandinav, med et kendskab til svenske midsommertraditioner og nordisk mytologi virker Sverige nok ikke lige så fremmed, som det gør på et amerikansk publikum. Det hjælper også, at man forstår de svenske replikker beboerne imellem. Med Mark som eksponent kan *Midsommar* ses som en parodi på amerikaneres tågede forestillinger om Skandinavien som en art socialistisk frilandsmuseum med uafbrudt folkedans og fri sex.

Det stedlige sammensurium af nordisk folkløse og mytologi, taget fra vidt forskellige sammenhænge, tilføjer desuden en dystre historisk kontekst til filmen. Kernen i Hårgas kult er grusomme ritualer og den enkeltes totale underkastelse under fællesskabet. Søger man en historisk parallel til landsbyen, minder den i påfaldende grad om de bosættelser, Heinrich Himmler planlagde at virkeliggøre i Østeuropa som led i et nazistisk Utopia – og som nynazister i dag forsøger at etablere i det gamle Østtyskland (se fx Andersen, 2007, s. 163-183). Filmen giver selv nogle enkelte vink herom.

Det skræmmende ved folk horror-genren er, at dens værker konfronterer moderne, individualiserede mennesker med grupper, der bindes sammen af et arkaisk menneskesyn: individet må underkaste sig fuldstændig, enhver afvigelse fra normen straffes brutalt, og det fælles vel sikres ved menneskeofringer. Dette gjordes klart i *The Wicker Man*. *Midsommar* viderefører denne genrekonvention, men tilføjer et ekstra lag med Dani.

Fortalt gennem hende bliver filmen nemlig historien om at overvinde et traume, lægge et dårligt forhold bag sig og finde styrke, men samtidig er det også fortællingen om at finde sig hjemme i et fællesskab, der fuldstændig forkaster respekten for den enkelte. Perspektivforvrængningen, som er filmens grundpræmis, gør sammen med den sorte humor, at man har sympati for Dani og godter sig over de usympatiske mænds skæbne. Hårga, et arisk Shang Ri La fyldt med harmoni, kommer til at fremstå positivt i forhold til en omverden domineret af ensomhed og egoisme. Filmen tager os dermed på sengen. At se den er som at få vist en pinlig selfie, man helst vil glemme alt om (fig. 8).

Fig. 8: *Midsommar* er historien om Danis overvindelse af sit traume og om at komme "hjem" til det fællesskab, hun altid har manglet. Men ved at dele hendes perspektiv kommer vi samtidig til at fatte sympati for en kult, der udfører grusomme handlinger.

Der er også klare paralleller mellem *Midsommar* og *Hereditary*. Konkret ender begge film med close-ups af hovedpersonerne. Hvor *Hereditary* grundlæggende handler om, hvordan ubearbejdede følelser af sorg og tab ødelægger nutidsmennesket, er *Midsommar*s udgangspunkt fristelsen ved at bortkaste sin identitet og lade sig opsluge af det totalitære. Visuelt supplerer de to film også hinanden glimrende: *Hereditary*s mørke, klaustrofobiske indstillinger er en glimrende modvægt til *Midsommar*s solbeskinnede supertotale og totalbilleder. Skulle man pege på, hvilken film, som er mest subtil, er det imidlertid nok *Midsommar*, qua den tvetydige identifikation, som tager prisen.

Selskabet A24 har gennem de sidste seks år formået at gøre sig bemærket ved at producere nyskabende genrefortolkninger af høj kvalitet skabt af nogle af de bedste yngre instruktørtalenter som fx David Robert Mitchell, Alex Garland og Robert Eggers – og altså også Ari Aster. Vi håber, at det fortsætter sådan.

Fakta

Film

Midsommar, A24, 2019. Instr. Ari Aster.
Premiere 3. juli. Filmen vises i biografer landet over.

Filmens trailer:

Øvrige relevante film:

- *Hereditary*, A24, 2018. Instr. Ari Aster
- *The Wicker Man*, British Lion, 1973. Instr. Robin Hardy.

Litteratur

- Andersen, Dan H.: Nazimyster: Blodreligion og døds kult i Det Tredje Rige, Aschehoug, 2007.
- Girard, René: Violence and the Sacred, Bloomsbury, 2013.
- Lillemose, Jacob & Meyhoff, Karsten Wind: Mondo Heros – Teser om storbyen, det rurale, selvtægt og overlevelse, Antipyrine, 2019.
- Scovell, Adam: Folk Horror – Hours Dreadful and Things Strange, Auteur, 2017.
- Smith, Justin: Withnail and Us – Cult Films and Film Cults in British Cinema, I.B. Tauris, 2010

Relevante hjemmesider og links

Der findes en lang række hjemmesider dedikeret til genren folk horror. De bedste er:

- folkhorror.com
- folkhorrorrevival.com (også en Youtube-kanal)

En reklamefilm for bjørnen kan ses her:

TAGS [Ari Aster](#) [Efterår 2019](#) [folk horror](#) [Gyser](#) [horror](#)
